

УДК 657

Келічавий А.

Київський національний економічний університет
ім. Вадима Гетьмана

ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ

© Келічавий А.

Окреслення проблеми. Багато спроб пояснити конкурентоспроможність національної економіки були невдалими через неправильне розуміння діяльності окремого підприємства у галузі, організацію політики фірми та здатність виробляти і продавати конкурентоспроможний товар, без віднесення до загальнонаціональних інтересів. Тому потрібно не тільки виробити загальні підходи до визначення конкурентоспроможності, а й уточнити специфіку цього поняття для кожного суб'єкту відносин.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанням дослідження конкурентоспроможності економіки присвячено багато робіт, серед яких найбільш відомими є розробки західних науковців, таких як Б.Олін, Д.Рікардо, Дж.М.Кейнс, Л.Ерхард, Л.Брю, М.Портер, М.Фрідман, П.Самуельсон, Р.Макконелл, Ф.Котлер, Ф. Хайек. На пострадянському просторі цими питаннями займались: А. Юданов, В. Андріанов, В. Соловійов, Г. Азоев, Е. Горбашко, М. Гельвановский, Р. Фатхутдінов.

Мета статті. Метою статті є аналіз підходів до розкриття поняття конкурентоспроможності та факторів, які визначають конкурентоспроможність економіки.

Виклад основного матеріалу. В кожній країні є те, що економісти називають факторами виробництва. Це компоненти, які є необхідними для виробничої діяльності: робоча сила, сільськогосподарські угіддя, природні ресурси, капітал та інфраструктура тощо. Наявність факторів та правильне їх використання позитивно впливає як на економічні показники підприємства, галузі та держави, так і на соціальний рівень життя населення. Все це визначає конкурентоспроможність країни, її місце у міжнародних процесах.

Тлумачення терміну «конкурентоспроможність» безпосередньо пов'язане зі змістом поняття «конкуренція». У перекладі з латинського даний термін означає «суперництво», «боротьбу за досягнення кращих результатів у будь-якій сфері діяльності». Звідси, при загальному підході до трактування поняття "конкурентоспроможність", термін можна тлумачити як здатність у процесі суперництва досягати кращих результатів у діяльності та сфері функціонування [1, 122].

Посилаючись на зарубіжний досвід, конкурентоспроможність товарів на 50 % визначає рейтинг країни, регіону, підприємства, виробництва, технології. Це один з найпоширеніших та найоптимальніших критеріїв. По 25 % визначає конкурентоспроможність якості та задоволення споживача в результаті використання товару.

Існує тісний взаємозв'язок між конкурентоспроможністю продукції, підприємства та держави тому виділення відповідних факторів є досить умовним.

Згідно з методологією Всесвітнього економічного форуму, конкурентоспроможність – це сукупність установ, політик та факторів, які визначають рівень продуктивності економіки. Рівень продуктивності економіки, у свою чергу, визначає рівень добробуту, який може бути досягнутий в країні. Громадяни в більш конкурентоспроможній економіці, як правило, мають вищий рівень доходу [3, 7].

Е. Горбашко застосовує поняття конкурентоспроможність лише для окремого ринку та виділяє три основні групи факторів:

- технологічні;
- економічні;
- організаційні [2, 54].

Перша група факторів виражає розвиток технологій та техніко-технологічний потенціал; друга група - використання зазначеного потенціалу, характеризує оцінку якості праці; третя включає ефективність управління виробництвом. Для кожної з них використовуються певні показники, на основі яких складається середньозважений індекс конкурентоспроможності.

Серед факторів, які визначають конкурентоспроможність фірми, особливо виділяються ті, які відображають інноваційний аспект діяльності, а саме:

- здатність проектувати і виробляти нові товари;
- вміння в мінімальні строки налаштовувати серійне виробництво нових товарів;
- спроможність знижувати витрати на виробництво товарів вищої якості;
- здатність організувати ефективне післяпродажне обслуговування [2, 98].

Розглядаючи фактори конкурентоспроможності, можна звернутися до традиційної теорії торгівлі, згідно якої країни наділені різною кількістю факторів. Держава експортує товари, при виробництві яких інтенсивно використовуються фактори, які наявні у великій кількості. Наприклад, США, протягом тривалого часу, є одним з найбільших експортерів сільськогосподарської продукції, завдяки великій кількості орних земель [4, 243].

Безсумнівно, що наявність у країни тих чи інших факторів впливає на її конкурентоспроможність, що можна простежити на прикладі країн південно-східної Азії, де низька оплата праці. Проте значення і роль факторів є часто суперечливим. Фактори, які є найбільш важливими для певного підприємства чи галузі, створюються в межах певної держави за допомогою методів і процесів, які є різними для певних країн чи галузей. Тому важливим є не запас факторів, а швидкість їх створення, вдосконалення та пристосування до потреб галузі.

Аналізуючи досвід інших країн, можна зазначити, що наявність великої кількості факторів може не підсилити, а підірвати конкурентні переваги, і навпаки - недостатність певних факторів впливає на стратегію підсилюючи та оновлюючи її, що призводить до довгострокової конкурентної переваги.

Ролі факторів у створенні конкурентоспроможності країни можна розділити на декілька груп:

Людські ресурси визначають кількість, якість і ціну робочої сили. Враховується також нормований робочий час та трудова етика. Якість людських ресурсів має велике значення для забезпечення інноваційного розвитку.

Фізичні ресурси, відображають кількість, якість, доступність та ціну земельних ділянок, води, різноманітних ресурсів, електроенергії і т. д. Важливим фактором є кліматичні умови, географічне положення, розміщення щодо інших країн. Розміщення Лондона відносно США та Японії часто вважається перевагою для утворення тут фінансової інфраструктури, адже часовий пояс дозволяє вести переговори з Нью Йорком та Токіо протягом одного робочого дня.

Ресурс знання включає наукову та технічну інформацію, яка впливає на товари та послуги. Запас знань сконцентрований в університетах, державних НДІ, приватних дослідних установах, науковій літературі та інших джерелах.

Грошові ресурси - це кількість та ціна капіталу, який може бути інвестований у промисловість. На загальні розміри капіталу в країні, та на форми його розміщення впливає рівень заощаджень та структура національного ринку капіталу. Через процеси глобалізації, переміщення капіталу з країни в країну ці умови дещо вирівнюються, проте значні відмінності поки що залишаються.

Інфраструктура відображає тип та якість наявної інфраструктури та плата за користування нею. Сюди входить транспортна система, зв'язок, банківські послуги, система охорони здоров'я, тощо.

Проте наявність багатьох факторів не означає високу конкурентоспроможність держави. Основну роль відіграє їх ефективне використання, застосування технологій та розподіл факторів по пріоритетності галузей.

Практично кожна країна володіє доволі багатими запасами певних факторів, які ніколи не знаходили належного застосування, чи застосовувалось не у повну силу. Якщо переваги по факторах приносять міжнародний успіх, необхідно пояснити й інші складові частини «ромба» (інші детермінанти), так як вони визначають форму використання факторів [4, 456].

Набір факторів для застосування у різних галузях відрізняється. Підприємства досягають конкурентних переваг, якщо мають у розпорядженні дешеві, чи високоякісні фактори тих типів, які найбільше потрібні для конкуренції в певній галузі. Так, здатність швейцарців справлятися з мовними і культурними бар'єрами (в Швейцарії є німецькі, французькі та італійські регіони) забезпечує переваги у сфері ділових послуг (банківська справа, торгівля).

Сьогодні такі фактори конкурентоспроможності як інфраструктура чи робоча сила з середньою чи навіть з вищою освітими, є наявні у більшості розвинутих і нових індустріальних країнах.

Глобалізація зробила наявність в країні певних факторів менш істотним елементом. Сучасна глобальна компанія може забезпечити відсутні фактори шляхом купівлі чи розміщення діяльності закордоном. Тому для досягнення конкурентоспроможності важливо не доступність факторів, а здатність ефективно їх застосовувати.

Держава повинна будувати стратегію на створення, підтримання і розвиток необхідних факторів. Наприклад, люди з хорошими навичками і кваліфікацією можуть мігрувати з країни в країну, як і знання чи технології. Цей процес полегшується розвитком міжнародних комунікацій і свободою пересування. Тому наявність факторів в країні перестає бути перевагою, якщо ці вони мігрують з неї.

За версією Всесвітнього Економічного Форуму у рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2008-2009 рр. Україна займає 72-е місце в із загальним балом 4,09 (з 134 країн, що увійшли до цього звіту). За минулий рік Україна покращила свій результат всього на одну позицію. Якщо цей результат порівняти з вибіркою країн за 2007-2008 рр., то прогрес України становитиме два пункти [3, 7].

Отже, сьогодні державна політика у сфері забезпечення конкурентоспроможності країни не є задовільною. Можна зазначити про неправильність визначення пріоритетів щодо факторів підвищення конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність держави відіграє першочергову роль як на економічних показниках так і на соціальному рівні життя населення. Дуже важливим є розуміння пріоритетності та важливості проблеми конкурентоспроможності для трансформаційного періоду в Україні, визначення майбутнього місця нашої держави в глобалізаційних та економічних процесах.

Список використаної літератури

1. Близький Р .С., Волкова В .О. Сутність конкурентоспроможності торговельного підприємства в сучасних умовах / Близький Р .С., Волкова В. О. / Вісник ВПІ. - 2008. - №4. - С. 26-32.
2. Горбашко Е. А. Конкурентоспособность промышленной продукции. СПб:

Питер, 2000. – 456 с.

3. Звіт про конкурентоспроможність України 2009 опубліковано Фондом «Ефективне Управління» у співробітництві з Всесвітнім Економічним Форумом – 230 с.

4. Портер М. Международная конкуренция. - М.: Международные отношения. 1993. - 896 с.